

Asia: VN/1972/2020

Lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston koulutuspoliittiseksi selonteoksi

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset selontekoa koskevat kommentit

Turun yliopisto haluaa kiittää sitä, että selonteon lähtökohdaksi on valittu sivistyksen ja koulutuksen merkityksen korostaminen niin yksilön kuin yhteisöjenkin menestyksen avaimena. On hienoa, että tavoitteeksi otetaan korkeakoulutettujen määrän lisäämisen rinnalle myös se, että kaikille peruskoululaisille opetetaan tieteellisen ajattelun perusteet, jotta heistä kasvaa itsenäisesti ajattelevia ja yhä monimutkaistuvaa maailmaa ymmärtäviä aikuisia. Samoin kiitoksen ansaitsee koulutuksen yleistavoitteiden lista: maksuttomuus, laatu, tasa-arvo, yhdenvertaisuus ja saavutettavuus. Edelleen opintojen ohjauksen merkityksen korostaminen niin koulutuksen ja työllistymisen kuin tasa-arvonkin näkökulmista on tervetullut valinta. Yliopistomme kommentoi KOPO-selonteon luonnosta monialaisen tiedeyliopiston silmin.

Korkeakoulutusta koskevan tekstin osalta on sen sijaan todettava, että korkeakoulutusta ei tulisi käsitellä nyt valitulla tavalla näin yhtenä kokonaisuutena, vaan ammattikorkeakoulukoulutus ja yliopistokoulutus tulisi käsitellä selvemmin erikseen. Tiedeyliopistoillahan on Suomen koulutus kentässä hyvin erityinen rooli. Yliopistokoulutuksen osalta myös selonteon ja sen tulevan toimeenpanosuunnitelman asema koulutusta ohjaavien dokumenttien kokonaisuudessa jää osin täsmentymättä.

Kritiikkiä joudumme esittämään siitä, että selonteko on osin jäänyt viimeistelemättä, mikä ulottuu paikoin myös sisältöön: osa tavoitteista on selkeitä ja hyvin perusteltuja, osa isoistakin tavoitteista jää sen sijaan ikään kuin kesken, eikä niiden sisältö avaudu useammallakaan lukukerralla. Palaamme lausunrossamme näihin sisältöteemoihin tarkemmin alla. Vastaavalla tavalla edellytämme, että selonteko käy läpi kielenhuollon ennen sen julkistamista. Nyt dokumentissa on kauttaaltaan virheitä, jotka eivät ole hyväksyttäviä koulutuksen esimerkkimaassa.

Kommentit lukuun 2. Visio/tavoitetila – koulutus ja tutkimus kohti 2040-lukua

Esitettyyn tavoitetilaan on monilta osin helppo yhtyä.

Herää kuitenkin kysymys, eikö tuo tavoitetila ole jo monin osin nykytilaa tai vähintään jo aiempia 2030 tavoitteita sisältävää. Uusien tavoiteltavien maalien ohella pitäisi pystyä tunnistamaan nykytilan vahvuudet. Esimerkiksi suomalaisten koulutus- ja osaamistaso on tällä hetkellä maailman kärkeä. Kyse on saman tilan saavuttamisesta myös 20 vuoden kuluttua ja nykyisten osittain negatiivisten trendien muuttamisesta. Selonteko kuitenkin sisältää joitakin nykytilaa vähätteleviä osuuksia. Näistä erikoisin esimerkki on luvun 3. johdannon toteamus ”Korkeakoulutuksen erityisenä ongelmana on tuottaa riittävästi osaajia yhteiskunnan ja työelämän tarpeisiin”. Väite ei pidä paikkaansa Turun yliopiston todellisuudessa, eikä varsinkaan selonteon esittämällä tavalla rakenneongelmana.

Samoin epäselväksi jää, mitä toimenpiteitä sisältää korkeakoulutuksen osalta visiossa mainittu tavoite ”lainsäädäntö, rahoitusjärjestelmät sekä koulutusjärjestelmän rakenteet ja toimintatavat on uudistettu vastaamaan yhteiskunnan muutoksia ja turvaamaan riittävät voimavarat”.

Palaamme näihin molempiin kohtiin tarkemmin korkeakoulutusta koskevan luvun kommentteissamme.

Kommentit lukuun 3.1 Varhaiskasvatus sekä esi- ja perusopetus

On tärkeää uudistaa varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen rahoitusta koskeva lainsäädäntö kokonaisuutena niin, että strateginen ohjaus, seuranta ja koordinaatio vahvistuvat ja että rahoitusjärjestelmä ottaisi nykyistä tehokkaammin huomioon kuntien eriytyvät olosuhteet muun muassa väestökehityksen vaikutusten, palveluiden laadun, yhdenvertaisuuden ja saavutettavuuden, tuen tarpeiden, eri kieli- ja kulttuuriryhmien tarpeiden sekä koulukuljetusten ja pätevien kasvatus ja opetusalan henkilöstön saatavuuden osalta. Rahoituksen painopistettä on tärkeää siirtää perusrahoituksen suuntaan ja kehittää varhaiskasvatustoimintaa asteittain edeten julkisena maksuttomana koulutustoimintana perusopetuksen tapaan myös yhtäläiset pedagogisesti koulutetut opettajaresurssit varmistaen.

Perusopetuksessa ja toisen asteen opetuksessa on tärkeää vahvistaa oppilaiden opiskelumotivaatiota ja hyvinvointia lisäävää toimintakulttuuria, oppimisympäristöjä ja menetelmiä. Demokratiakasvatus ja oppilaita osallistavat menetelmät lisäävät sitoutumista opiskeluun.

Suomen kielivaranto ja sen kehittyminen on taattava tulevaisuudessa. Kotimaisten kielten ja englannin lisäksi tulevaisuudessa tarvitaan muiden kielten osaajia. Kielivarannon ylläpitoa peruskoulussa ja lukiokoulutuksessa ei voi jättää kuntien varaan, vaan tarvitaan valtakunnan tason ohjantaa.

Kokonaiskoulupäivä olisi hyvä ottaa uudelleen tarkasteluun koulupudokkuuden ehkäisemiseksi ja tasa-arvoisten harrastemahdollisuuksien tarjoamiseksi kaikille nuorille sosiaalistaustasta riippumatta. Opetus- ja kulttuuritoimen yhteistyötä tulee kehittää tässä suunnassa.

Opettajankoulutuksen rooli tulee nostaa vahvemmin esiin laadukkaan opetuksen mahdollistajana. Tutkimusperustaista opettajankoulutusta tulee kehittää yliopistojen välisenä yhteistyönä. Opettajankoulutuksen kehittämistyössä tulee huomioida monitieteisen yhteistyön mahdollisuudet. Jatkuva oppimista on kehitettävä jatkumona opettajan asiantuntijuuden ja ammatillisen hyvinvoinnin vaalimisessa.

Kommentit lukuun 3.2 Toinen aste

Selonteon yleisen tavoitteen mukaisesti toisen asteen koulutukseen kohdistuvilla uudistuksilla ja toimenpiteillä halutaan katkaista eriarvoisuuden kasvu ja samalla vahvistaa koulutuksellista tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta. Lisäksi oppilaiden halutaan kehittyvän aktiivisiksi kansalaisiksi, joilla on vahva pohja yhteiskunnassa toimimiseen ja demokraattisen yhteiskunnan kehittämiseen.

Edellä esitettyjen tavoitteiden toteutumista haastavat peruskoululaisten heikentyneet oppimistulokset sekä oppilaiden sosioekonomisen ja -kulttuuritaustan sekä sukupuolen merkityksen voimistuminen oppimisessa ja koulutusta koskevissa valinnoissa. Lisäksi nuorten mielenterveysongelmat ovat kasvussa ja on viitteitä nuorten jakaantumisesta hyvinvoiviin ja pahoinvoiviin. Lukiolaiset ja ammatillisessa koulutuksessa opiskelevat nuoret puolestaan eroavat yhteiskunnallisen tietämyksen ja aktiivisuuden suhteen lukiolaisten ollessa paremmilla tiedoilla varustettuja ja yhteiskunnallisesti aktiivisempia.

Keskiasteen koulutuksen toimenpiteitä suunniteltaessa on syytä varautua siihen, että peruskoulu ei jatkossakaan onnistu tasaamaan oppilaiden lähtötason mukaisia eroja riittävästi, jotta koulutuksellisen tasa-arvon voisi katsoa toteutuvan. Mikäli halutaan, että opintopolulla eteneminen ja oppimistulokset eivät enää riipu sukupuolesta, perhe- ja kulttuuritaustasta tai asuinpaikasta, tulee miettiä tätä tavoitetta tukevia toimenpiteitä konkreettisemmin kuin selonteossa on nyt tehty. Vaikka oppivelvollisuuden laajentamisella voidaan turvata nykyistä laajempi toisen asteen tutkintojen suorittaminen, se ei vielä takaa edellä esitettyjen, koulutuksellisen tasa-arvon ja aktiivisen kansalaisuuden tavoitteiden edistämistä, saatikka toteutumista. Selonteossa mainitaan ongelmana se, että valikoituminen alkaa jo perusasteella tehtävissä päätöksissä. Selonteossa esiin nostettuihin tasa-arvo-ongelmiin esitetään ratkaisuja selvimmin maahanmuuttajataustaisten oppilaiden kohdalla. Maahanmuuttajataustaisten nuorten oppimisedellytysten ja koulutussiirtymien turvaamiseen on tarkoitus selonteon mukaan panostaa erityisesti koulutusjärjestelmän nivelvaiheissa. Tämä tehostettu siirtymä tulisi kuitenkin aloittaa jo aikaisemmassa vaiheessa, toisen asteen siirtymän osalta jo kahdeksannen luokan alussa.

Yleisellä tasolla on tärkeää kehittää koko koulutusjärjestelmää niin, että järjestelmän sisälle ei synny rinnakkaiskoulujärjestelmälle ominaisia suljettuja reittejä. On huolehdittava siitä, että peruskoulua päättävillä nuorilla on mahdollisuus tehdä toisen asteen koulutusvalinta niin, että aiemmin ala- ja yläkoulussa tehtävät valinnat eivät rajaa pois valinnanmahdollisuuksia toisen asteen koulutuksessa. Selonteossa mainittua, suunnitteilla olevaa ammatilliseen koulutukseen soveltuvaa positiivisen diskriminaation mallia olisi hyvä linjata jo selonteossa, vaikka tarkempi suunnittelu jätettäisiinkin valmisteluvaiheeseen.

Selonteossa ei esitetä toimenpiteitä, joiden avulla tavoitteeksi asetettua nuorten aktiivisen kansalaisuuden vahvistamista tulisi edistää. Tätä tulisi miettiä erityisesti ammatillista koulutusta kehitettäessä. Yhteiskunnallisten oppiaineiden asema, opetuksen laajuus ja toteutustavat ammatillisessa koulutuksessa tulisi ottaa kriittisen tarkastelun kohteeksi.

Yhtenä keskeisenä linjauksena toisen asteen koulutuksen kehittämisessä tuodaan esille lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen lähentäminen ja raja-aitojen purkaminen näiden koulutusmuotojen väliltä. Selonteossa ei oteta kantaa siihen, mikä tulee olemaan kaksoistutkinnon rooli tässä kokonaisuudessa; miten sitä tullaan kehittämään tai ollaanko sitä mahdollisesti korvaamassa muilla järjestelyillä.

Kommentit lukuun 3.3 Korkeakoulut

Luvun 3.3. osa-alueet ”Suomi nostaa koulutus- ja osaamistasoa lisäämällä korkeakoulutusta” ja ”Tasa-arvo toteutuu nykyistä paremmin korkeakouluissa” ovat pääpiirteissään selkeitä ja hyvin laadittuja. Sen sijaan kolmas alaluku ”Korkeakoulutuksen vaikuttavuus ja laatu paranevat uusilla toimintamalleilla” jää valitettavan epäselväksi.

”Suomi nostaa koulutus- ja osaamistasoaan lisäämällä korkeakoulutusta”

Kiitämme sitä, että selonteon tässä osiossa selkeästi ja johdonmukaisesti todetaan, että tavoite koulutustason nostosta edellyttää myös resurssien varmistamista. Yliopisto katsookin, että luvussa asetut tavoitteet edellyttävät merkittävää rahoituksen kasvattamista.

Selonteossa ei valitettavasti oteta lainkaan huomioon korkeakoulujen opettajien saatavuuden, osaamisen tai jaksamisen varmistamista.

Kansainvälisten tutkinto-opiskelijoiden osuuden kasvattaminen 15 %:iin on kunnianhimoinen tavoite. Korkeakoulutus on valtava globaali bisnes, minkä vuoksi tavoitteen saavuttaminen vaatii Suomelta huolellisesti suunnitellun ja toteutetun ja nykyistä selvästi vahvemmin resursoitun kansallisen koulutusmarkkinoinnin koordinaation. Odotettavissa on lisäksi, että kilpailu hyvistä opiskelijoista kovenee entisestään, kun moni maailman maa digitalisoi koulutustarjontaansa, avaa

sitä ja pyrkii rekrytoimaan kouluttajiksi maailman kärkitutkijat. Suomen tulee samaan aikaan huolehtia siitä, että omat etevimmät nuoremme näkisivät Suomen potentiaalisena opiskelumaana ja haluaisivat myös työllistyä tänne. Tämä ei poissulje sitä, etteikö kansainvälinen kokemus heilläkin olisi eduksi, mutta siinä, että saamme heidät palaamaan ja jäämään, on merkittävää haastetta.

Yhtä vaativa tehtävä on tavoite kansainvälisten opiskelijoiden työllistymisestä Suomeen 75 %:sti. Se on kuitenkin konkreettinen ja kaivattakin linjaus, joka tulee ohjaamaan koulutuksen toteuttamista käytännössä. Tavoitteeseen liittyy kirjaus siitä, että korkeakoulut yhdessä elinkeinoelämän ja julkisen sektorin kanssa integroivat vieraskieliset opiskelijat jo opintojen aikana suomalaiseen yhteiskuntaan ja työelämään. Käytännössä kansainvälisten opiskelijoiden on ollut erittäin vaikea saada harjoittelu- ja kesätyöpaikkoja opintojensa aikana mm. puutteellisen suomen kielen taidon vuoksi. Tämän korjaamiseksi ei kuitenkaan ehdoteta toimenpiteitä, vaikka samaan aikaan on käynnissä TEM:n työryhmätyöskentely asian edistämiseksi. Olisi tärkeää vähintään viitata tähän työhön (Koulutus- ja työperäisen maahanmuuton tiekartta 2035). Lisäksi olisi luontevaa lisätä myös toimenpiteeksi, että korkeakoulut tarjoavat riittävän kattavat suomen ja/tai ruotsin kielen opinnot, jotka mahdollistavat integroitumisen yhteiskuntaan ja työelämään. Samoin hyvin voi viitata siihen, että myös yritysten tulee valmistautua tarjoamaan kieliopintoja joustavasti ja tarpeen mukaan; korkeakoulukenttä ei voi kaikkea hoitaa yksin.

Opiskelijavalinnan kehittämisen liittyvissä linjauksissa on esitetty ratkaisua vaativana ongelmana seikka, joka ei Turun yliopiston näkemyksen mukaan ole opiskelijavalinnan ongelmakohta:

”Ammatillisesta koulutuksesta haetaan ja päästään yliopistoihin melko vähän. ../.. Nivelvaiheen sujuvoittamiseksi ja ammatillisen toisen asteen tutkinnon suorittaneiden jatko-opintomahdollisuuksien lisäämiseksi on keskeistä lisätä opiskelijoiden mahdollisuuksia suorittaa lukio-opintoja erityisesti kielellisten ja matemaattisten valmiuksien vahvistamiseksi”.

Ammatillisten koulutusten ensisijaisena tavoitteena lienee jatkossakin valmistaa nuoria työelämään ja osaajiksi aloille, joilla ei korkeakoulutusta tarvita. Miksi uusia korkeakouluopiskelijoita pitäisi nykyistä enemmän ammentaa ammatillisen tutkinnon suorittaneista? Lisäksi keinoksi esitetty ammattikoululaisten lukio-opintojen suorittaminen on nuoren kannalta epätarkoituksenmukainen ja käytännössä myös epärealistinen. Keskeisempää on välttää sitä, että tehdään päällekkäisiä tutkintoja ja vaihdetaan alaa moneen kertaan. Tosin samalla tässä syntyy kiintoisa paradoksi jatkuvan oppimisen tavoitteiden osalta.

”Tasa-arvo toteutuu nykyistä paremmin korkeakouluissa”

Yliopistojen opiskelijavalintakriteerit ovat jo valintaa koskevan lainsäädännönkin vuoksi yhdenvertaisia mahdollisuuksia tukevia. Jotta korkeakoulut voivat huolehtia omasta osuudestaan tasa-arvoisen ja yhdenvertaisen yhteiskunnan toteuttamiseksi entistäkin paremmin, on tärkeä huolehtia aiempien koulutusasteiden tehokkaista toimista asian eteen. Yhteiskunnan koulutuksellisen tasa-arvon perusta kun muurataan jo peruskoulutuksessa. Jos sen sijaan tavoitellaan joidenkin ryhmien osalta positiivista syrjintää korkeakouluvalinnoissa, tämä tulee todeta selonteossa.

Nykyisen todistusvalinnan kriteerien tosiasialliset vaikutukset lukio-opintoihin ja lukion opetussuunnitelman tavoitteiden toteutumiseen tulee selvittää kansallisella tasolla. Koulutuksen tasa-arvon kannalta on tärkeää, että liian varhain, lukion alussa ja tai jopa jo yläkoulussa tehdyillä valinnoilla ei ole ratkaisevaa vaikutusta mahdollisuuksiin päästä yliopistoon todistusvalinnalla. Perheiden mahdollisuudet tukea nuoria näiden valintojen tekemisessä ovat olennaisesti erilaiset.

Toimenpidekokonaisuuden yhteydessä ei mainita keskeistä korkeakoulutuksen saavutettavuutta ja tasa-arvoa edistävää instrumenttia: avointa korkeakouluopetusta. Sen hyödyntäminen em. tavoitteiden edistämiseksi tulisi edelleenkin tunnistaa ja hyödyntää ja kohdistaa siihen aktiivisia kehittämistoimenpiteitä.

”Korkeakoulutuksen vaikuttavuus ja laatu paranevat uusilla toimintamalleilla”

Osa-alueen ydinväite on, että muuttuva toimintaympäristö tulee edellyttämään korkeakoulujen kannalta merkittäviä koulutusrakenteisiin, toimintamalleihin ja sääntelyyn liittyviä muutoksia, ja siinä korostetaan ison, ”systeemisen” muutoksen tarvetta. Tämä merkittäviin muutoksiin viittaava osa-alue jää kuitenkin alaluvun kahteen muuhun osa-alueeseen verrattuna konkreettiselta sisällöltään ohueksi ja pääväitteen vaatimat toimenpiteet jäävät täsmentämättä.

Digitalisaation iso kuva selonteossa on, että ”korkeakoulut toteuttavat vuoteen 2030 mennessä yhtenäisen digitaalisen palveluympäristön, jossa yhteinen, saavutettava digiopintotarjonta on opiskelijan hyödynnettävissä koulutustaustasta, työmarkkina-asetusta ja koulutusasteesta riippumatta molemmilla kansalliskielillä”. Lisäksi tavoitteeksi on tällä alueella asetettu, että ”Suomi on maailman johtava digitaalisuuden hyödyntäjä korkeakoulutuksessa ja siihen perustuvassa jatkuvassa oppimisessa”. Jo päätavoite on erittäin kunnianhimoinen ja sisältää itsessään useita teknisiä, hallinnollisia ja juridisia haasteita. Lisäksi vaikuttaa tarpeettomalta korostaa globaalia johtajuutta tällä alueella etenkin, kun tavoite ei tunnista täysmääräisesti sitä, miten maailman edistyneimmissä maissa digitaalisuutta korkeakoulutuksessa jo hyödynnetään.

Korkeakoulujen koulutusvastuita koskevaa säädöspohjaa kritisoidaan seuraavasti: ”Järjestelmä on kuitenkin jäykkä reagoimaan työelämän nopeisiin muutoksiin tai monitieteisyyden vaatimuksiin. Järjestelmä ei myöskään ole tukenut korkeakoulujen profilointia vahvuusalueilleen riittävällä tavalla. Tavoitteena on kehittää säätelyä siten, että se tukee nykyistä paremmin korkeakoulujen kykyä palvella yhteiskunnan osaamis- ja työvoimatarpeita ja auttaa niitä vastaamaan moninaistuvan tieteen vaatimuksiin”.

Yliopistot ovat valtakunnallisia koulutuksen tarjoajia ja niiden tutkintokoulutusta suunnitellaan pidemmällä aikajänteellä ja laaja-alaisemmin kuin nopeastikin vaihtuvat, alueelliset työvoiman osaamistarpeet edellyttävät. Kun koulutusvastuusääntely liittyy nimenomaan tutkintoihin, niin se saakin olla tietyssä mielessä jäykkää. Yliopistojen tutkintokoulutuksen jäykkä sääntely tukee tutkintokoulutuksen suunnitelmallisuutta, vastuullisuutta ja laatua, sillä jokainen uusi koulutusvastuu tarkoittaa hyvin pitkäaikaista sitoutumista koulutuksen toteuttamiseen. Jäykkä sääntely on siten tässä mielessä hyvä asia etenkin, kun suomalaisen yliopistokoulutuksen ns.

perustutkinto on alemman ja ylemmän korkeakoulututkinnon yhdistelmä, jonka lakisääteinen tavoiteaika on viisi vuotta ja opiskeluaika seitsemän vuotta. Nopeisiin koulutustarpeisiin on myös yliopistojen tarjonnassa eri koulutusmuotoja.

Selonteon mukaan tälle alueelle kuitenkin kohdistuu merkittävää uudistustarvetta. Muutoksia ei kuitenkaan konkretisoida, jolloin myös niiden kommentointi on mahdotonta. Konkretisointi tapahtunee selonteon toimeenpanosuunnitelmassa, ja yliopistojen tuleekin saada se kommentoitavaksi ennen hyväksymistä.

Kommentoimme tässä kuitenkin kolmea keskeistä kokonaisuutta, joiden muuttamiseen selonteossa viitataan; koulutusvastuusääntelyn lisäksi myös duaalimallia ja tutkintorakenteita.

Nykyinen koulutusvastuusääntely perustuu yliopistokohtaisiin oikeuksiin myöntää tutkintoja, minkä lisäksi joillakin aloilla on lisäksi voimassa täsmennetty yliopistokohtainen koulutusvastuu koulutusalan sisällä. Onko tarkoitus luopua tällaisesta sääntelystä kokonaan? Harkinnassa on huolellisesti punnittava haitat ja hyödyt. Selonteossa mainitaan nykyisen sääntelyn purkamisen tarpeeksi myös se, että uudistus auttaisi korkeakouluja profiloitumaan. Perustelu ei vakuuta, vahvemmin perustein voisi väittää, että muutoksella olisi päinvastainen vaikutus – koulutustarjonnat muodostuisivat entistä samankaltaisemmiksi korkeakoulujen talousohjauksen takia. Osin tätä suuntaa on nyt jo nähtävissä korkeakoulukentässä.

Nykyinen sääntely tarkoittaa yliopistoissa alemman ja ylemmän tutkinnon järjestämisoikeutta ja -velvollisuutta. Onko tästä tarkoitus luopua ja tehdä yliopistokoulutuksenkin osalta alemmasta korkeakoulututkinnosta perustutkinto? Jos on, niin millä aloilla ja puututaanko samalla myös kelpoisuuksiin? Selonteon isoon tavoitteeseen korkeakoulutustason nostostahan riittää tilastollisesti se, että 50 % nuorista suorittaa alemman korkeakoulututkinnon niin kuin nyt on ko. tilastoa johtavissa maissa. Tähän muutokseen viitaisi selonteossa mainittu tavoite ”tarkastella nykyisen duaalimallin toimivuutta ja tarkoituksenmukaisuutta”. Entä viitataanko tähän myös virkkeellä ”Ammattisivistys ja yleissivistys ovat aikaisempaa lähempänä toisiaan ja kietoutuvat toisiinsa, joten niiden erottaminen koulutuksessa on osin keinotekoisia.” Joka tapauksessa koulutuspoliittinen selonteko on se asiakirja, jossa nykyisen duaalimallin muutostavoitteet tulee kirjoittaa auki mahdollisimman konkreettisesti.

Edelleen nykyinen sääntely asettaa korkeakoulututkinnoille vähimmäislaajuudet, eikä se tunne niin sanottuja lyhyttutkintoja muuten kuin kansainvälisenä yhteistyönä toteutettavassa koulutuksessa. Onko tavoitteena tuoda suomalaisen korkeakoulujärjestelmän perusvalikoimaan myös nämä tutkinnot, joita kansainvälisesti on yhä enemmän tarjolla. Tähänkö viitataan lauseella ”Järjestelmä on kuitenkin jäykkä reagoimaan työelämän nopeisiin muutoksiin” ja jo edellä mainitulla kolmosluvun johdannon voimakkaalla väitteellä ”korkeakoulutuksen erityisenä ongelmana on tuottaa riittävästi osaajia yhteiskunnan ja työelämän tarpeisiin”.

Yllä oleva on kuitenkin spekulatiota, sillä kaiken kaikkiaan korkeakoulutuksen ”systemisen muutoksen” konkreettinen sisältö jää koulutusrakenteiden ja niitä koskevan sääntelyn osalta epäselväksi.

Sen sijaan aiemmin hankitun osaamisen tunnistamista olemme Turun yliopistossakin valmiita kehittämään. Tässä kyseeseen voivat tulla niin kutsutut ”mikrokredentiaalit” eli osaamismerkkit, joiden eurooppalaisessakin kehittelytyössä olemme mukana.

Kommentit lukuun 3.4 Tiede ja tutkittu tieto

Selonteossa todetaan tieteellisessä tutkimuksessa syntyvän tiedon merkitys yhteiskunnalle niin koulutuksen pohjana kuin hyvinvoinnin edistäjänä. Laadukkaat tutkimusinfrastruktuurit, digitalisaatio ja tutkimustiedon avoin jakaminen nostetaan esiin merkittävinä tiedettä

edistävinä tekijöinä, mikä on varsin kannatettavaa. Tutkimusinfrastruktuurien osalta olisi hyvä tuoda esiin, että tutkimuslaitteiden ohella myös erilaisilla aineistoilla ja yliopistollisilla kirjastoilla on merkittävä rooli osana tutkimuksen infrastruktuuria. Laadukkaat tutkimusympäristöt ovat tärkeä tekijä, kun suomalaiset tiedeyliopistot houkuttelevat kansainvälisiä osaajia ja hakeutuvat osaksi merkittäviä globaaleja verkostoja.

Äskettäin laadittu TKI-tiekartta ja sen tavoitteet ovat keskeinen osa selonteon tutkimusta käsittelevää osiota. Kyseisessä tiekartassa on nostettu esiin tärkeitä ja tutkimusta edistäviä toimenpiteitä, mutta painopiste on soveltavassa tutkimuksessa ja perustutkimuksen merkitystä ei tuoda riittävästi esiin. Kuitenkin ilman pitkäjänteistä perustutkimusta aidosti uuden tiedon ja uusien innovaatioiden tuottaminen tyrehtyy. Selonteossa tieteen edistämistä perustellaan lähinnä hyötynäkökulman kautta. Liiallinen tai yksityiskohtainen tutkimuksen ohjailu on myös ristiriidassa yliopistojen autonomian ja tieteen vapauden kanssa. Selonteossa mainittu ”innostuksen kanavoiminen” voidaan tulkita myös tieteen vapauden rajoittamisena.

Selonteossa korostetaan tieteen vaikuttavuutta, mutta sitä ei määritellä kovin selkeästi, ja selonteosta välittyy painotus vaikuttavuuteen lyhyellä aikavälillä. Tärkeää on huomata, että monilla tieteenaloilla vaikutukset syntyvät pitkällä aikavälillä ja siinä puhutaan pikemminkin vuosikymmenistä kuin vuosista.

Kommentit lukuun 3.5 Vapaa sivistystyö

-

Kommentit lukuun 3.6 Jatkuva oppiminen – työuran aikainen oppiminen

Turun yliopistolla ei ole lukuun muuten huomauttamista, mutta tavoitteiden kuvauksessa toistetaan samaa väittämää, joka on kansallisissa koulutuspoliittisissa dokumenteissa muodostunut viime

vuosina lähes mantraksi ilman kunnollista lähdetietoa: Merkittävä osa työikäisistä päivittää, täydentää tai uudistaa osaamistaan hyödyntämällä julkisesti rahoitettua tutkintoon johtavaa koulutusta. Vaikka ammatillista koulutusta ja korkeakoulutusta on uudistettu jatkuvan oppimisen näkökulmasta mm. tutkinnon osien ja tutkintoa pienempien moduulien avulla, eivät muutokset ole muuttaneet tilannetta riittävästi. Miten tilanteen kehittymistä on seurattu, mihin tämä väite perustuu? Väitteen tueksi onkin esitettävä faktatietoa, jos se säilytetään teossa.

Kommentit lukuun 3.7 Opetus-, ohjaus- ja muu henkilöstö

-

Kommentit lukuun 3.8 Taide- ja kulttuurikasvatus ja -opetus ja taiteen perusopetus

-

Kommentit lukuun 3.9 Opintotuki

-

Kommentit lukuun 3.10 Ruotsinkielisen koulutuksen tilanne, tavoitteet ja toimenpiteet

-

Kommentit lukuun 3.11 Maahanmuuttajataustaisten oppiminen ja oppimispolut

-

Kommentit lukuun 4. Koulutus- ja tutkimusjärjestelmän tilannekuva ja keskeiset muutostekijät. Pyydämme tarvittaessa kirjaamaan vain tiiviin yleisen lausunnon luvusta ja yksityiskohtaisesti vain tärkeimmät kommentoitavat tai mahdollisesti puuttuvat asiat

-

Kola Jukka
Turun yliopisto

Våg Hans
Turun yliopisto